

Develop creativity and skills of independent thinking of students

Ulbo'lsin SULTANOVA¹

Tashkent State Pedagogical University named after Nizami

ARTICLE INFO

Article history:

Received February 2021
Received in revised form
28 March 2022
Accepted 20 April 2022
Available online
15 May 2022

Keywords:

creative activity,
independent thinking,
problem-based learning,
extracurricular activities,
point coordinates.

ABSTRACT

This article provides information on the formation of students' creative activity and the ability to think independently, the possibilities of "problem learning" and their use. The effectiveness of the organization of didactic games is discussed.

2181-1415/© 2022 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol3-iss4/S-pp563-566>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

O'quvchilarda ijodiy faollikni va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

ijodiy faollik,
mustaqil fikrlash,
muammoli ta'lim,
sinfdan tashqari ish,
nuqta koordinatalari.

Ushbu maqolada o'quvchilarda ijodiy faollikni va uning zaminida yotuvchi mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish, "Muammoli ta'lim" imkoniyatlari hamda ulardan foydalanish haqida ma'lumot berilgan. Didaktik o'yinlarni tashkil qilish samaradorligi haqida so'z yuritilgan.

Развивать творческую активность и навыки самостоятельного мышления учащихся

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

творческая деятельность,
самостоятельное мышление,
проблемное обучение,
внеклассные занятия,
координаты точки.

В данной статье представлена информация о формировании у учащихся творческой активности и способности самостоятельно мыслить, возможностях «проблемного обучения» и их использовании. Обсуждается эффективность организации дидактических игр.

¹ o'qituvchi, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Toshkent, O'zbekiston

O'quvchilarda ijodiy faollikni va uning zaminida yotuvchi mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish umumta'lim maktablari, bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlaydiga pedagogika sohasidagi oliy ta'lim muassasalari oldida turgan eng dolzarb vazifalardan biri sanaladi.

O'zbekiston Respublikasi Birinchi Prezidenti I.A. Karimov: "Agar bolalar erkin fikrlashga o'rganmasa, berilgan ta'lim samarasi past bo'lishi muqarrar. Albatta, bilim kerak. Ammo bilim o'z yo'liga. Mustaqil fikrlash esa eng katta boylikdir. O'qituvchining bosh vazifasi o'quvchilarda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarni hosil qilishdan iboratligini, ko'pincha, yaxshi tushunamiz, lekin, afsuski, amalda, tajribamizda unga rioya qilmaymiz", – degan edi.

O'qitishda muammoli ta'limdan foydalanish ham ijodiy faoliyatni shakllantirishda samarali hisoblanadi. O'quvchilarning biror-bir haqiqatni mustaqil izlashi va kashf etishi bilan bog'liq bo'lgan ta'lim metodlaridan evristik yoki tadqiqotchilik metodlari bilan birga o'quvchilarni ijodiy fikr "laboratoriyasi"ga olib kiradigan jarayon ham asosiy ahamiyatga egadir. Muammoli ta'lim shu jihatdan bir qancha afzalliklarga ega:

U o'quvchilarni mantiqiy, ilmiy, didaktik, ijodiy fikrlashga o'rgatadi.

U o'quv materialini ishonarli qiladi, bu bilan bilimlarning e'tiqodga aylanishiga ko'maklashadi.

U, odatda, ancha ta'sirchan bo'lib, chuqur intellektual his-tuyg'ular, shu jumladan, ko'tarinki ruh, hissini o'z imkoniyatlari va kuchiga ishonch tuyg'usini vujudga keltiradi, shuning uchun u o'quvchilarni qiziqtiradi, o'quvchilarda ilmiy bilishga jiddiy qiziqishni tarkib toptiradi.

Haqiqat qonuniyatining mustaqil "kashf etilishi" olingan bilimlarni unutmasligiga yordam berishi aniqlab chiqilgan, mustaqil hosil qilingan bilimlar unutilgan taqdirda ham ularni tezda qayta tiklash mumkin.

Yosh avlodni hozirgi zamon fani bilan qurollantirish orqali ularning aqliy jihatdan maksimal darajada rivojlanishlariga erishish umumta'lim – tayanch maktablar oldida turgan eng muhim vazifalardan biridir. Bu vazifani hal etishda sinfdan tashqari ishlarning o'rni benihoya katta.

Boshlang'ich sinflarda matematikadan o'tkaziladigan sinfdan tashqari ishlarning mazmuni dars mashg'ulotlarida egallangan bilimlarni kengaytirish va chuqurlashtirishga qaratilgan bo'lishi kerak. Shundagina matematikadan sinfdan tashqari mashg'uloflar dars mashg'ulotlarining mantiqiy davomi bo'lib xizmat qila oladi.

Matematikadan "sinfdan tashqari ish" deyilganda o'quvchilarning darsdan tashqari vaqtda tashkil qilingan, dastur bilan bog'liq bo'lgan material asosida ixtiyoriylik tamoyiliga asoslangan mashg'uloflar tushuniladi.

Hozirgi vaqtda boshlang'ich matematika kursiga yangi-yangi mavzular kiritilmoqda. Masalan: "Simmetrik shakllar", "Jadval va diagrammalar bilan ishlash texnologiyasi", "Parallel va perpendikulyar to'g'ri chiziqlar", "Koordinata burchagi", "Nuqta koordinatasi", "Grafik ko'rinishdagi obyektlar ustida ishlash", "Boshlang'ich sinflarda simmetriya tushunchasi bilan tanishish", kabi kiritilgan yangi va murakkab bo'lgan mavzularni bolalarga tushuntirish uchun didaktik o'yinlardan samarali foydalanishimiz mumkin.

Aynan sinfdan tashqari vaqtda turli didaktik o'yinlarni o'ynatishimiz mumkin. Quyida matematika darsligidagi ba'zi murakkab bo'lgan, darsga qiziqarli o'yin topshirig'ini ishlashga harakat qildim.

O'yin nomi **"Rassomlar musobaqasi"** deb nomlanadi.

Doskada quyidagi nuqtalar koordinatalarini yozing va ketma-ketlikda biriktirib rasm chizing.

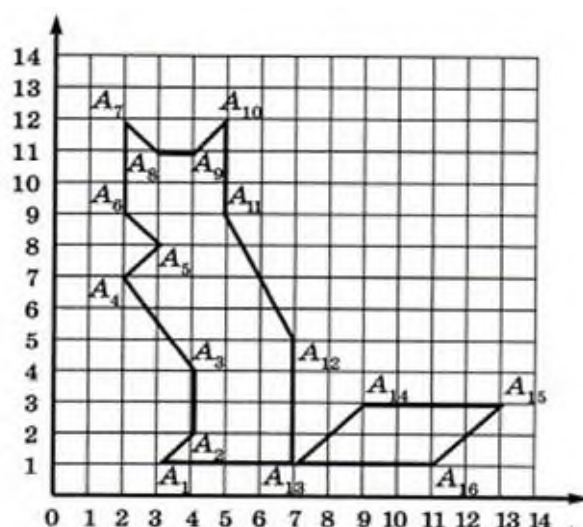
(0;0), (-1;1), (-3;1), (-2;3), (-3;3), (-4;6), (0;8), (2;5), (2;11), (6;10), (3;9), (4;5), (3;0), (2;0), (1;-7), (3;-8), (0;-8), (0;0)

Agar koordinata tekisligida har bir nuqta oldingi kesma bilan tutashtirilsa, ma'lum chizma hosil bo'ladi.

O'quvchilarga bu o'yin yoqadi. Shu topshiriqning teskarisini ham berish mumkin. O'zi biron chizmani chizib, uning koordinatalarini topish so'raladi. Masalan, 3-4-sinfda bu o'yinni qo'llash mumkin.

Rasmga qarab nuqta koordinatalarini yozing.

$A_1(;), A_2(;),$
 $A_3(;), A_4(;),$
 $A_5(;), A_6(;),$
 $A_7(;), A_8(;),$
 $A_9(;), A_{10}(;),$
 $A_{11}(;), A_{12}(;),$
 $A_{13}(;), A_{14}(;),$
 $A_{15}(;), A_{16}(;), A_1.$

"Qanday maqollar yashiringan" o'yini

	1	2	3	4	5
1	BELI	QUVVAT	BALIQLING	OLTIN	BILAN
2	AYRILMAGIN	O'TDA	OG'RIMAGANNING	KO'R	OLMA
3	KUNI	DUO	EL	KETAR	KO'L
4	ODAM	KUNI	ELINGDAN	NON	BELINGDAN
5	BOTIRNING	MEHNATDA	BILINADI	OL	YEYISHINI

A(1;1), (3;2), (4;4), (5;5), (4;2).

B(4;1), (2;2), (1;4), (2;5), (3;5).

C(4;1), (5;2), (2;3), (4;5).

D(1;2), (3;4), (2;1), (4;3), (5;4).

G(3;1), (1;3), (5;3), (5;1), (1;5), (1;3), (3;3), (5;1).

Bunday didaktik o'yinlarni tashkil qilish orqali o'quvchilar bilimlarini va amaliy ko'nikmalarini chuqurlashtirish hamda kengaytirish, o'quvchilarning mantiqiy tafakkurlarini, topqirliklarini, matematik ziyrakliklarini rivojlantirish, matematikaga qiziqishlarini orttirish, mustaqillikni tarbiyalash mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz – T.: O'zbekiston. 2017. – B. 312.
2. Jumayev M.E. Matematika o'qitish metodikasi. (OO'Y uchun darslik.)
3. Toshkent. – Turon-Iqbol – 2016-yil. – B. 426.
4. Tojiyev M., Barakayev M, Xurramov A, Matematika o'qitish metodikasi // O'quv qo'llanma. – T.: “Fan va texnologiya”, 2016, – B. 328.
5. Chirchiq davlat pedagogika instituti aniq fanlar fakulteti matematika kafedresi 2 курс МҶМ мажмуа tayyori.